

Трансформація та модернізація країн Східної та Центральної Європи

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Третій (освітньо-науковий)</i>
Галузь знань	<i>05 соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>054 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Соціологія</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна, вечірня)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, 2 семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кредити ЕКТС/120 годин: лекції – 18 год., семінарські заняття – 36 год., СРС - 66 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>МКР, Залік</i>
Розклад занять	<i>http://roz.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектори: Федорченко-Кутуєв Павло Володимирович, доктор соціологічних наук, професор Семінарські: кандидат політичних наук, доцент, Багінський Андрій Владиславович, e-mail: andrei.baginsky@gmail.com</i>
Розміщення курсу	

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Предмет навчальної дисципліни – особливості трансформації та модернізації східно- та центральноєвропейських суспільств. Міждисциплінарні зв'язки: «Трансформація та модернізація країн Східної та Центральної Європи» пов'язаний з соціологічним та порівняльним аналізом сучасних країн, виявленням соціальних процесів, які відбуваються у даних суспільствах, застосуванням загальних моделей методології дослідження та виокремлення окремих кейсів соціально-політичного розвитку країн регіону.

Знання, набуті аспірантами під час засвоєння курсу допоможуть глибинно та детально аналізувати соціальні передумови та наслідки розвитку регіону, прогнозувати тенденції модернізації, трансформації, демократизації суспільств, до яких належить і Україна.

Після засвоєння навчальної дисципліни аспіранти мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- методології компаративних досліджень в соціології;
- теорій модерну та модернізації суспільств в європейському контексті;
- теорій демократичної трансформації суспільства;
- типологій та соціальних факторів модернізації політичних режимів Східної та Центральної Європи.

уміння:

- застосовувати соціологічні методи крос-національних та крос-культурних досліджень;
- використовувати методологію багатовимірного соціологічного аналізу європейських суспільств;
- прогнозувати особливості розвитку держав Центрально-східноєвропейського регіону;

досвід:

- порівняння соціальних факторів розвитку України та інших держав регіону;
- виявлення та застосування індикаторів демократичності певного політичного режиму;
- створення власної універсальної дослідницької моделі аналізу європейських суспільств.

Згідно з освітньо-науковою програмою, засвоєння навчальної дисципліни сприяє підсилению таких компетенцій та програмних результатів навчання:

- ЗК01 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу включаючи аналіз проблем, постановку цілей і завдань, вибір способу й методів дослідження, а також оцінку його якості.
- ЗК02 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ФК01 Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у соціології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з соціології та суміжних галузей.
- ФК03 Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності.
- ПРН01 Мати передові концептуальні та методологічні знання з соціології та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.
- ПРН03 Розробляти та реалізовувати наукові та/або прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми соціології з врахуванням етичних, соціальних, економічних та правових аспектів.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна належить до циклу вибіркового дисциплін професійної підготовки. Даний курс спирається на знання студентів з навчальних дисциплін нормативної підготовки. Навчальна дисципліна має за мету засвоєння аспірантами знань про особливості трансформації та модернізації країн Східної та Центральної Європи.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Всього	у тому числі			
		Лекції	Семінарські	Лабораторні	СРС
Тема 1. Європа у контексті регіонального розвитку.	13	2	4		7
Тема 2. Теоретичні підвалини дослідження європейських трансформацій.	13	2	4		7
Тема 3. Поняття та концепції Центральної та Східної Європи.	13	2	4		7
Тема 4. Трансформація соціально-політичного простору Європи.	13	2	4		7
Тема 5. Траєкторії розвитку Центральної та Східної Європи.	13	2	4		7
Тема 6. Трансформація соціальних класів та соціальних груп регіону.	13	2	4		7
Тема 7. Демократизація політичних режимів ЦСЄ.	13	2	4		7
Тема 8. Конструювання європейської ідентичності.	12	2	4		6
Тема 9. Україна та концептуальний вимір модернізації.	11	2	2		7
МКР	6		2		4
Разом	120	18	36	0	66

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова:

1. Кутуєв П.В. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм. – К.: Сталь, 2005. – 500 с.
2. Багінський А.В. Символічний простір Європейського Союзу: інтеграція, ідентичність, міфи / «Сучасні проблеми політичної системи України» зб.наук.праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції, 2016. – С. 5-16.
3. Бондарець М. Глобальні стратегії трансформації та структурної модернізації соціально-економічного розвитку транзитивних країн // Дослідження міжнародної економіки. – 2011. – Вип. 2 (67). – С. 99-110.
4. Вінничук О. Політичні ризики трансформаційних процесів у країнах «нової демократії» (ЦСЄ) // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2013. – Вип. 25. – С. 71-76.
5. Мацієвський Ю. Між авторитаризмом та демократією: політичний режим після «помаранчевої революції» / Ю. Мацієвський // Політичний менеджмент. – 2006. – № 5. – С. 18 – 32.

11.2. Допоміжна

1. Піляєв І.С. Концепція регіону Центрально-Східної Європи: актуальний погляд// Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 116 (Частина 1). - 2013. – С. 34-48.
2. Шведа Ю.Р. Стратегії демократичної трансформації (транзиту) в західній політичній науці / Ю.Р. Шведа // Віче. – 2007. – № 12. – С. 29–31.

3. *Institutional design in post-communist societies. Rebuilding the ship at sea / edited by J.Elster, Claus Offe, and Ulrich K. Preuss. — Cambridge: University Press, 1998. — 350 p*
4. Hooghe L., Marks G., Schakel A.H. *The Rise of regional authority: A comparative study of 42 democracies.* N.Y.: Routledge, 2010. - 361 p. - Mode of access: <http://www.unc.edu/~gwm/ark/assets/doc/The%20Rise%20of%20Regional%20Auth ority.pdf>
5. Jones A., Clark J. *The spatialities of Europeanization: power, governance and territory in Europe.* Abingdon: Routledge, 2010. - 182 p.
6. Ruggie J.G. *Constructing the world polity: Essays on International institutionalization.* L.: Routledge, 1998. - 328 p.
7. Rumford C. *Rethinking European spaces: Territory, borders, governance // Comparative European Politics.* L., 2006. - Vol. 4, N. 2. - P. 127-140.
8. Schmitter, Philippe C. *Neo-neo-functionalism [Електронний ресурс] / Philippe C. Schmitter // European University Institute. — July 2002. — PP. 1–2 // For publication in: Wiener, Antje and Thomas Diez, eds. European Integration Theory. — Oxford: Oxford University Press, 2003 / - Mode of access: <http://www.eui.eu/Documents/DepartmentsCentres/SPS/Profiles/Schmitter/NeoNeoFunctionalismRev.pdf> - Назва з екрана.*
9. Soderbaum F., Sbragia A. *Linkin European integration and comparative regionalism [Електронний ресурс] // Paper for UACES Conference 2010, Bruges // - Mode of access: http://www.uaces.org/pdf/papers/1001/soderbaum_f.pdf. - Назва з екрана.*
10. *The consolidation of democracy in East-Central Europe / edited by K. Davisha and B. Parrot. — Cambridge, University Press, 1997. —389 p. — ISBN 0-521-590-64.*

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття.

N з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
1	<p>Лекція 1. Тема: Європа у контексті регіонального розвитку. Основні питання: Класифікація теорій регіонального розвитку. Регіональна історія та економічна географія як підвалини теорій регіонального розвитку. Регіоналізм та регіоналізація Європи. «Жорстка» та «м'яка» парадигма теорій регіонального розвитку. Концепція «дифузії інновацій» Т. Хагерстранда. «Європа регіонів» та «Європа вітчизн». Федералізм проти функціоналізму. Чотири особливості функціоналізму. Ф. Шміттер про регіональну інтеграцію. Три узагальнення європейської інтеграції: «Європа різних швидкостей», «Європа a la carte», «Європа концентричних кіл». СРС: Хартія місцевого самоврядування та Декларація про регіоналізм. Європейський проект А. Спінеллі. Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 4,7.</p>
2	<p>Лекція 2. Тема: Теоретичні підвалини дослідження європейських трансформацій. Основні питання: С. Роккан. Концептуальна карта Європи. «Пояс міст». «Європейське поле» у термінах теорії поля П. Бурд'є. Ринкова, політична та правова сфери поля. Неофункціоналізм та новий інституціоналізм у європейських студіях. СРС: «Funnel of Causality» як метод дослідження різних вимірів соціального та політичного часу. Література: Баз.: 1, 2; Дод.: 2, 6.</p>
3	<p>Лекція 3. Тема: Поняття та концепції Центральної та Східної Європи. Основні питання: Багатоплановість теоретичного розуміння європейського регіону. Східна Європа у дискурсі орієнтації та європеїзації. М. Кундера «Вкрадений Захід або трагедія Центральної Європи». Центральна Європа як ідеологічний феномен. Дж.Х Маккіндер про</p>

	<p>поняття «хартленду». Регіон у цивілізаційній моделі С. Хантінгтона. СРС: Поняття «Центрально-Східної Європи» в межах Версальської системи Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 4, 17.</p>
4	<p>Лекція 4. Тема: Трансформація соціально-політичного простору Європи. Основні питання: Social space versus Political Space. Глобальний, регіональний, інституціональний та рефлексивний аспект політичного простору Європи. Європейський політичний простір: наднаціональний чи транснаціональний? «Дефіцит демократії» Ю. Хабермаса. Відносини «ядро-периферія». Л.Хуге, Г. Маркс «Багаторівневе управління та європейська інтеграція». Федералістський та функціоналістський типи структурування політичних просторів. Транснаціональні сфери («кишені»). Центральна та Східна Європа у контексті євроінтеграції та євроскептицизму. СРС: Європеїзація як процес структурування європейського транснаціонального простору (Джонс, Кларк, 2010). Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 7, 22, 25.</p>
5	<p>Лекція 5. Тема: Траєкторії розвитку Центральної та Східної Європи. Основні питання: Докомуністичний, комуністичний та посткомуністичний стан суспільств регіону. СРСР та країни Центральної та Східної Європи: причини, початок та хід трансформацій. Революції 1989-1990 рр.. Трансформація через запозичення: умови реалізації та межі можливого. Від державного соціалізму до транснаціонального капіталізму. Соціальні змін в ЦСЄ в контексті теорій П. Бурд'є. СРС: Феномен «оксамитових революцій». Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 1, 3, 9.</p>
6	<p>Лекція 6. Тема: Трансформація соціальних класів та соціальних груп регіону. Основні питання: Центральноєвропейська інтелігенція і буржуазія: особливості взаємодії. Економічна буржуазія та культурна буржуазія. «Прискорення модернізації» як анти буржуазний проект центральноєвропейської інтелігенції. Взаємодія технократів, менеджерів та інтелігенції. Висхідна та низхідна соціальна мобільність серед посткомуністичних еліт. Форми власності та стратегії приватизації. СРС: «Капіталізм без капіталістів» у посткомуністичних умовах. Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 7, 8, 9.</p>
7	<p>Лекція 7. Тема: Демократизація політичних режимів ЦСЄ. Основні питання: Структурні та акторні теорії демократизації. Хвилі демократизації С. Хантінгтона. Класифікації політичних режимів та індекси демократії. Феномен гібридних політичних режимів. «Ресурсне прокляття» як фактор динаміки демократизації. Рейтингові та експертні соціологічні інструменти для порівняльного аналізу трансформацій. Структурні та процедурні фактори режимних трансформацій. Демократії, автократії та «сіра зона»: аналіз прикладів посткомуністичних країн. СРС: Дж. Раггі. «Євросоюз як мультиперспективна політія». Література: Баз.: 2, 5; Дод.: 5, 10, 12, 20, 28.</p>
8	<p>Лекція 8. Тема: Конструювання європейської ідентичності. Основні питання: Пошук консолідуючих символів ЄС. «Manifesto for re-building Europe» як пошук європейських інтелектуалів. Європеїзм та проблема національної ідентичності. «Революція свідомості» у польській ретроспективі. Дискусії словацької інтелігенції про «ніжну революцію». Вацлав Гавел і проблема «чеського абсурдизму». Роль творчої інтелігенції у політичному житті Словенії. СРС: Національні міфи та європейські бренди у культурно-символічній політиці центрально- та східноєвропейських держав. Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 2, 15.</p>
9	<p>Лекція 9. Тема: Україна та концептуальний вимір модернізації.</p>

	<p>Основні питання: Особливості трансформаційних процесів у працях Н. Паніної. Є. Головаха про модернізацію та зміну системи цінностей в українському суспільстві. Держава, що сприяє розвитку як передумова модернізації в Україні в контексті досліджень П. Кутуєва. Трудові орієнтації населення та виробничий сектор. Ринок праці та інновації. Науково-технічний розвиток у динаміці економічних циклів. Порівняння модернізаційного потенціалу економіки України та країн ЦСЄ. Громадянська активність і політична участь та патронажно-клієнтарна система влади.</p> <p>СРС: Україна в рейтингах демократизації.</p> <p>Література: Баз.: 1, 2, 3; Дод.: 3, 19.</p>
--	---

Семінарські заняття

N з/п	Назва теми
1	<p>Тема: Теоретичні аспекти дослідження європейських трансформацій.</p> <p>Семінарське заняття 1. Основні питання: Класифікація теорій регіонального розвитку. Регіональна історія та економічна географія як підвалини теорій регіонального розвитку.</p> <p>Семінарське заняття 2. Основні питання: Регіоналізм та регіоналізація Європи. «Жорстка» та «м'яка» парадигма теорій регіонального розвитку. Концепція «дифузії інновацій» Т. Хагерстранда.</p> <p>СРС: «Європа регіонів» та «Європа вітчизн».</p> <p>Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 4, 7.</p>
2	<p>Тема: Сутність та поняття Центральної та Східної Європи.</p> <p>Семінарське заняття 3. Основні питання: Багатоплановість теоретичного розуміння європейського регіону. Східна Європа у дискурсі орієнталізації та європеїзації. М. Кундера «Вкрадений Захід або трагедія Центральної Європи».</p> <p>Семінарське заняття 4. Основні питання: Центральна Європа як ідеологічний феномен. Дж.Х Маккіндер про поняття «хартленду». Поняття «Центрально-Східної Європи» в межах Версальської системи.</p> <p>СРС: Регіон у цивілізаційній моделі С. Хантінгтона.</p> <p>Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 4, 17.</p>
3	<p>Тема: ЦСЄ та трансформація європейського простору.</p> <p>Семінарське заняття 5. Основні питання: Social space versus Political Space. Глобальний, регіональний, інституціональний та рефлексивний аспект політичного простору Європи.</p> <p>Семінарське заняття 6. Основні питання: Європейський політичний простір: наднаціональний чи транснаціональний? «Дефіцит демократії» Ю. Хабермаса. Відносини «ядро-периферія».</p> <p>СРС: Європеїзація як процес структурування європейського транснаціонального простору (Джонс, Кларк, 2010).</p> <p>Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 25.</p>
4	<p>Тема: Соціальні групи та правлячі класи в процесі модернізації та трансформації регіону.</p> <p>Семінарське заняття 7. Основні питання: Взаємодія технократів, менеджерів та інтелігенції. Висхідна та низхідна соціальна мобільність серед посткомуністичних еліт. Форми власності та стратегії приватизації.</p> <p>Семінарське заняття 8. Основні питання: Центральноєвропейська інтелігенція і буржуазія: особливості взаємодії. Економічна буржуазія та культурна буржуазія. «Прискорення модернізації» як анти буржуазний проект центральноєвропейської інтелігенції.</p> <p>СРС: «Капіталізм без капіталістів» у посткомуністичних умовах.</p> <p>Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 7, 8, 9.</p>
5	<p>Тема: Трансформація та демократизація політичних режимів.</p> <p>Семінарське заняття 9. Основні питання: Структурні та акторні теорії демократизації. Хвилі демократизації С. Хантінгтона.</p> <p>Семінарське заняття 10. Основні питання: Класифікації політичних режимів та індекси демократії. Феномен гібридних політичних режимів.</p> <p>СРС: «Ресурсне прокляття» як фактор динаміки демократизації.</p>

	Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 1, 9, 16.
6	Тема: Євроінтеграція та євроскептицизм як тенденції розвитку соціального простору регіону. Семінарське заняття 11. Основні питання: Л.Хуге, Г. Маркс «Багаторівневе управління та європейська інтеграція». Семінарське заняття 12. Основні питання: Федералістський та функціоналістський типи структурування політичних просторів. Транснаціональні сфери («кишені»). СРС: Дж. Раггі. «Євросоюз як мультиперспективна політія». Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 22, 24, 26.
7	Тема: Європейська ідентичність у контексті соціального конструктивізму. Семінарське заняття 13. Основні питання: Пошук консолідуючих символів ЄС. «Manifesto for re-building Europe» як пошук європейських інтелектуалів. Семінарське заняття 14. Основні питання: Національні міфи та європейські бренди у культурно-символічній політиці центрально- та східноєвропейських держав. СРС: Україна та європейська ідентичність. Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 2, 15.
8	Тема: Модернізація і трансформація України в межах розвитку центрально та східноєвропейського регіону. Семінарське заняття 15. Основні питання: Особливості трансформаційних процесів у працях Н. Паніної. Є.Головаха про модернізацію та зміну системи цінностей в українському суспільстві. Семінарське заняття 16. Основні питання: Держава, що сприяє розвитку як передумова модернізації в Україні в контексті досліджень П. Федорченко-Кутуєва. Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 3, 5, 27.
9	Тема: Перспективи та моделі розвитку країн ЦСЄ. Семінарське заняття 17. Основні питання: Регіональні союзи та стратегічне співробітництво. «Східне партнерство»: переваги і недоліки. Перспективи Балто-Чорноморської політичної системи. Семінарське заняття 18. МКР СРС: Роль України в політичних процесах ЦСЄ. Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 23, 25, 27.

6. Самостійна робота студента

Самостійна робота студента розрахована на підготовку питань до семінарських занять, аналіз окремих першоджерел. Викладач також пропонує до опрацювання сучасні наукові статті та публіцистичні матеріали пов'язані з новітніми тенденціями у сфері модернізації країн Східної та Центральної Європи.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідування занять

Відвідування лекційних і семінарських занять є обов'язковим.

Пропущені контрольні заходи оцінювання

Пропущену контрольну роботу можна написати повторно, але до моменту проставлення проміжної атестації з урахуванням часу, необхідного викладачу для перевірки роботи.

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами.

Календарний рубіжний контроль

Проміжна атестація студентів (далі – атестація) є календарним рубіжним контролем. Метою проведення атестації є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами.

На першій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 15 і більше балів.

На другій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 30 і більше балів. У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, виставляється «не атестований». Відпрацювання «не атестації» здійснюється на консультаціях з викладачем шляхом усної відповіді на питання не засвоєного студентом матеріалу.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>. 3

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Календарний контроль: МКР.

Семестровий контроль: залік

Умови допуску до семестрового контролю: семестровий рейтинг більше 30 балів.

1. Рейтинг студента з навчальної дисципліни складається з балів, що він отримує за:

- виконання модульної контрольної роботи;
- робота на семінарських заняттях

2. Критерії нарахування балів.

2.1. Модульна контрольна робота оцінюються в 30 балів.

Контрольне завдання цієї роботи складається з трьох питань з переліку, що наданий у Додатку А. Кожне із запитань оцінюється у 10 балів:

- «відмінно» – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 27-30 балів;
- «добре» – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 22-26 балів;

– «задовільно» – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 16-21 балів;

– «незадовільно» – відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0 балів.

2.2. Робота на семінарських заняттях

Ваговий бал — 7, максимальна кількість балів на семінарських заняттях становить $10 \times 7 = 70$ балів. Критерії оцінювання:

– «відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми – 7 балів;

– «добре» – глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція – 4-6 балів;

– «задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками – 3 балів;

– «незадовільно» – завдання не виконане, – 0 балів.

2.3. Заохочувальні бали

Всього 7 балів за такі види робіт:

– за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, конкурсах студентських робіт, публікації);

– участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

$$R = 7 \cdot 10 + 30 = 100$$

3. Умовою позитивного проходження першого календарного контролю є отримання не менш, ніж 15 балів. Умовою позитивного проходження другого календарного контролю є отримання не менш, ніж 30 балів.

4. Аспіранти, які набрали протягом семестру 60 і більше балів мають можливість:

- отримати залікову оцінку (залік) відповідно до набраного рейтингу (рейтингові бали переводяться до оцінки згідно із таблицею та заносяться до відомості семестрового контролю);

- виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки (при цьому попередній рейтинг студента з дисципліни скасовується і він отримує оцінку тільки за результатами залікової контрольної роботи).

5. Аспіранти, які набрали протягом семестру менше 60 балів, але виконали умови допуску, виконують залікову контрольну роботу.

6. Відповіді на заліку оцінюються у сумі в 100 балів та нараховуються за відповіді на 2 теоретичні питання:

- повна відповідь/виконане завдання (не менше за 90% потрібної інформації) – 50-45 балів;

- достатньо повна відповідь/ виконане завдання (не менше за 75% потрібної інформації) – 44-38 балів;

- неповна відповідь/ виконане завдання (не менше за 60% потрібної інформації) – 37-30 балів;

- неповна відповідь / не виконане завдання (менше за 60% потрібної інформації) – 29-0 балів.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації аспірантам

Готуючись до практичного заняття аспірант має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При виникненні питань, виявленні незрозумілої інформації необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті аспірант не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж аспірант не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття.

Неформальні дистанційні та онлайн курси

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доктором соціологічних наук, професором Федорченко-Кутуєвим Павлом Володимировичем, кандидатом політичних наук, доцентом, доцентом кафедри соціології Багінським Андрієм Владиславовичем,

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 12 від 24.05.2024)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024)

Питання до модульної контрольної роботи

1. Структурні та процедурні фактори режимних трансформацій.
2. Демократії, автократії та «сіра зона»: аналіз прикладів посткомуністичних країн.
3. Л.Хуге, Г. Маркс «Багаторівневе управління та європейська інтеграція».
4. Транснаціональні сфери («кишені»).
5. Пошук консолідуючих символів ЄС.
6. «Manifesto for re-building Europe» як пошук європейських інтелектуалів.
7. Особливості трансформаційних процесів у працях Н. Паніної.
8. Є.Головаха про модернізацію та зміну системи цінностей в українському суспільстві.
9. Держава, що сприяє розвитку як передумова модернізації в Україні в контексті досліджень П. Кутуєва.
10. Трудові орієнтації східноєвропейського населення та виробничий сектор країн регіону.
11. Ринок праці та інновації. Науково-технічний розвиток країн ЦСЄ у динаміці економічних циклів.
12. Порівняння модернізаційного потенціалу економіки України та країн ЦСЄ.
13. Громадянська активність і політична участь та патронажно-клієнтарна система влади.
14. Політизація соціуму versus Соціалізація політики.
15. Ерозія та еволюція політичних інститутів ЦСЄ.

Питання на залік

1. Класифікація теорій регіонального розвитку.
2. Регіональна історія та економічна географія як підвалини теорій регіонального розвитку.
3. Регіоналізм та регіоналізація Європи.
4. «Жорстка» та «м'яка» парадигма теорій регіонального розвитку.
5. Концепція «дифузії інновацій» Т. Хагерстранда.
6. Федералістський та функціоналістський типи структурування політичних просторів..
7. Чотири особливості функціоналізму.
8. Ф. Шміттер про регіональну інтеграцію.
9. Три узагальнення європейської інтеграції: «Європа різних швидкостей», «Європа а la carte», «Європа концентричних кіл».
10. С. Роккан. Концептуальна карта Європи. «Пояс міст».
11. «Європейське поле» у термінах теорії поля П. Бурд'є.
12. Ринкова, політична та правова сфери поля П. Бурд'є.
13. Неофункціоналізм та новий інституціоналізм у європейських студіях.
14. Багатоплановість теоретичного розуміння європейського регіону.
15. Східна Європа у дискурсі орієнталізації та європеїзації.
16. М. Кундера «Вкрадений Захід або трагедія Центральної Європи».
17. Центральна Європа як ідеологічний феномен.
18. Дж.Х Маккіндер про поняття «хартленду».
19. Регіон у цивілізаційній моделі С. Хантінгтона.
20. *Social space versus Political Space*.
21. Глобальний, регіональний, інституціональний та рефлексивний аспект політичного простору Європи.
22. Європейський політичний простір: наднаціональний чи транснаціональний?
23. «Дефіцит демократії» Ю. Хабермаса.
24. Відносини «ядро-периферія».
25. Докомуністичний, комуністичний та посткомуністичний стан суспільств регіону.
26. Соціальні змін в ЦСЄ в контексті теорій П. Бурд'є.
27. Теорії пристосування траєкторій та *path-dependent*.
28. СРСР та країни Центральної та Східної Європи: причини, початок та хід трансформацій.
29. «Оксамитові революції» 1989-1990 рр..
30. Трансформація через запозичення: умови реалізації та межі можливого.
31. Від державного соціалізму до транснаціонального капіталізму.
32. Формування багатопартійності та «круглий стіл» у Польщі.
33. Трансформаційний процес в Угорщині.
34. Грудневі події в Румунії: революція чи путч?
35. Політичні партії в процесі реформ у Словаччині.
36. Хорватія та європейські структури.
37. Євроінтеграція Болгарії.
38. Європеїзм та проблема національної ідентичності.
39. «Революція свідомості» у польській ретроспективі.
40. Дискусії словацької інтелігенції про «ніжну революцію».
41. Вацлав Гавел і проблема «чеського абсурдизму».
42. Роль творчої інтелігенції у політичному житті Словенії.
43. Центральноевропейська інтелігенція і буржуазія: особливості взаємодії.
44. Економічна буржуазія та культурна буржуазія.

45. *«Прискорення модернізації» як анти буржуазний проект центральноєвропейської інтелігенції.*
46. *Структурні та акторні теорії демократизації.*
47. *Хвилі демократизації С. Хантінгтона.*
48. *Класифікації політичних режимів та індекси демократії.*
49. *Феномен гібридних політичних режимів.*
50. *Рейтингові та експертні соціологічні інструменти для порівняльного аналізу трансформацій.*